velt
SAMEN
ECO
ACTIEF

Schoolmoestuinkalender

Bij het starterspakket zaden om het hele jaar te smullen van de schoolmoestuin

ecologisch leven
koken en tuinieren

Colofon

Teeltgegevens:

- Handboek Ecologisch Tuinieren (www.velt.nu/winkel)
- Lieven David

Werkten aan deze kalender: Lise Fivez en Lieven David

Illustraties: Isabel Bouttens, schetsjes moestuin Lise Fivez met tekeningen van Isabel Bouttens

Woord vooraf

Hallo!

Wat fijn dat jullie kozen voor een (uitgebreid) starterspakket biologische zaden voor jullie schoolmoestuin. Met deze moestuinkalender helpen we jullie graag om er een succes van te maken, zodat jullie het hele jaar door kunnen smullen van de schoolmoestuin.

De goede zaden hebben jullie al. Door deze op het juiste ogenblik te zaaien, kun je de oogst plannen tijdens de schoolperiodes. Het is daarbij dat deze kalender jullie wil helpen. In de zomer zaai je een vrolijk bloemenmengsel in. Zo oogt de tuin mooi tijdens de zomer en dragen jullie zorg voor de natuur. En voor wie wil, is er een prachtig boeket bij de start van het schooljaar!

Deze kalender is uitgewerkt voor bestellers van het uitgebreide starterspakket voor scholen.

Veel zaai-, plant- en oogstgenot!

Het Velt-team

Wat vind je in deze kalender?

De weekkalender met

- concrete voorstellen voor zaai-, plant- en oogstdata zodat het werk in de moestuin gespreid wordt en daarmee haalbaar en overzichtelijk blijft. Pas dit gerust aan op basis van jullie eigen schoolkalender en -planning. Daar is ruimte voor voorzien.
- ruimte om jullie eigen planning en resultaten op te schrijven. Dit kan samen met de leerlingen. Aan het einde van het moestuinseizoen kun je hiermee terug- en vooruitblikken.
- zaai-, plant-, en oogstadvies voor de gewassen uit het starterspakket.
- handige schoolmoestuintips.

Schetsen

- van hoe verschillende bedden van de schoolmoestuin er op enkele sleutelmomenten van het moestuinseizoen uit kunnen zien. Dat maakt het meteen een stuk concreter.

Een tip per gewas

Een samenvattende zaai-, plant- en oogstkalender

- met alle zaai-, plant- en oogstdata. Hiermee kun je aan de slag gaan om de moestuinkalender helemaal op maat van jullie specifieke schoolcontext te maken. Dat kan ook goed samen met iets oudere leerlingen.

Wist je dat?

Velt nog andere materialen ontwikkelde om jullie schoolmoestuindromen te helpen realiseren?

Naslagwerken:

- Handleiding schooltuinen (gratis te downloaden op velt.nu/schoolmoestuin): een stevige houvast om een schooltuin op te starten. Hierin gaan we dieper in op het organisatorische, tuintechnische en educatieve aspect van een schoolmoestuin.
- Ecologisch tuinieren voor beginners: introductieboekje voor beginnende tuiniers, ideaal voor de schoolmoestuinbib.
- Handboek ecologisch tuinieren: hét naslagwerk voor de ecologische moestuin.

Educatieve materialen:

Op onze website velt.nu/schooltuinen vind je educatieve materialen om in de lessen te werken rond de schoolmoestuin, zoals de seizoenskalender en het kwartet van Colette Courgette, beide

met uitgebreide handleiding voor leerkrachten. Ook achter in de ‘Handleiding schooltuinen’ vind je enkele lesfiches.

Vormingen voor leerkrachten en ouders:

Een b(l)oeiende moestuin, ook op jouw school! Een interactieve infosessie over de valkuilen en succesfactoren van een moestuin op school.

Basiscursus ecologische moestuin: deze cursus van vier lessen vormt een theoretische basis om ecologisch te tuinieren.

Een helpende hand nodig?

Een moestuin opstarten binnen de schoolmuren is niet evident. We hopen jullie met de schoolmoestuinhandleiding, de starterspakketten zaden en deze schoolmoestuinkalender alvast goed op weg te helpen.

Soms is het echter handig om een beroep te kunnen doen op iemand met ervaring die op maat meedenkt en samen met jullie aan de slag gaat om de moestuinplannen waar te maken. Ook daarvoor kunnen jullie bij Velt terecht. Zowel in Nederland als in Vlaanderen leidden we docenten schoolmoestuinen op die jullie met raad en daad bij kunnen staan op organisatorisch, moestuintechnisch en didactisch vlak. Meer informatie hierover vind je op velt.nu/schoolmoestuin.

Of klop eens aan bij een Velt-groep in je buurt (velt.nu/injebuurt). Wie weet is er een Velt-lid uit je buurt dat graag mee zijn schouders onder jullie project zet.

Nog even dit …

We geven teeltdata voor de groenten en bloemen uit het uitgebreide starterspakket voor schoolmoestuinen. De aangegeven data zijn geschikt voor de ‘gemiddelde’ school in het ‘gemiddelde’ jaar. Er zijn immers belangrijke verschillen volgens:

- Het weer: als het bijzonder lang koud blijft, moet je alles algauw enkele weken uitstellen.
- De grondsoort: in zandgronden die sneller opwarmen dan zware, kun je vroeger zaaien.
- De ligging van de moestuin: in een beschutte, zonnige moestuin kun je vroeger starten dan in een open tuin zonder beschutting.
- De streek: aan de kust is het klimaat milder en zijn er bijvoorbeeld minder vorstdagen dan in het binnenland.

Het voorbeeld van hoe de bedden er op verschillende tijdstippen tijdens het moestuinseizoen uit kunnen zien, werd opgemaakt voor het grondplanvoorstel uit de handleiding schooltuinen. Met behulp van de informatie uit het samenvattende teeltplan per gewas kunnen jullie zelf al dan niet samen met de leerlingen aan het puzzelen gaan om de bedden in te vullen als jullie schoolmoestuin er anders uitziet of gewoon omdat jullie daar zin in hebben.

Het jaar rond in de schoolmoestuin

Januari

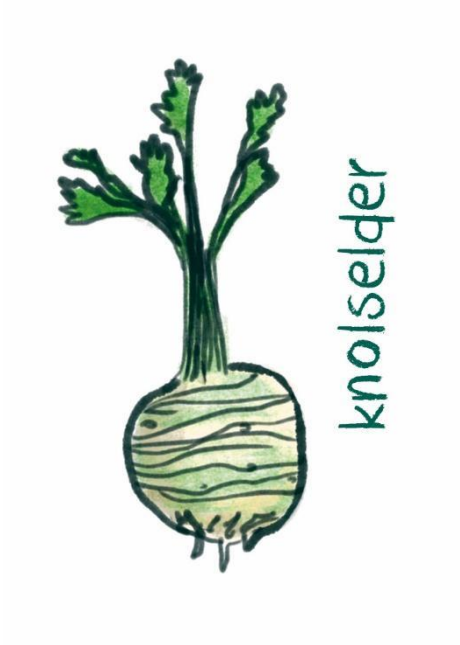

Goed begonnen is half gewonnen

Januari is een goede maand om de schoolmoestuin aan te leggen of de infrastructuur te onderhouden. Ook om het moestuinjaar te plannen, is deze maand heel geschikt.

En voor wie niet kan wachten, kan er deze maand ook al het een en ander voorgezaaid worden.

Bedden en paden in de moestuin

Voor een schoolmoestuin zijn duidelijk afgebakende bedden met brede paden ertussen een grote meerwaarde. De geschikte afmetingen hiervan zijn net iets anders dan in de klassieke moestuin. Kinderen hebben immers kortere armen, dus moeten de bedden in een schooltuin smaller zijn dan in een moestuin voor volwassenen. Bovendien moeten de paden tussen de bedden breed genoeg zijn om een groepje leerlingen te laten rondlopen.

Bedden: 80 cm is een goede breedte. Dan kunnen zelfs kinderen overal bij, terwijl ze op het pad blijven staan.

Paden: 80 cm, zodat de leerlingen elkaar vlot kunnen kruisen.

Je kunt kiezen voor verharde of onverharde paden. De voordelen van het gebruik van bedden en paden zijn dat de leerlingen geen planten stuk lopen en dat de grond almaar luchtiger wordt (en blijft).

Waarom is lucht in de bodem belangrijk?

- Drainage en waterbuffering: de grond lijdt minder onder droogte en slagregen en je planten hebben constant een goede aanvoer van vocht.
- De wortels van je planten: ze graven dieper, bereiken meer voedingsstoffen en zijn beter bestand tegen droogte.
- Het bodemleven: je krijgt veel meer pieren in je bedden en die maken de grond vruchtbaar.
- Je hoeft niet meer te spitten, want de grond wordt vanzelf heerlijk mals, met een jaarlijkse laag compost.

Wil je nog meer informatie over hoe van nul een nieuwe schoolmoestuin aan te leggen? In de handleiding schooltuinen wordt vanaf pagina negen nauwgezet uitgelegd hoe je stap voor stap 'vanaf nul' een ecologische schoolmoestuin kunt aanleggen.

Week 1 januari

Planning
Logboek

Tips

- Laat kippen tijdelijk en plaatselijk scharrelen in de moestuin. Misschien kunnen de kippen van een leerling op bezoek komen?
- Hebben jullie een serre? Maak het serreglas dan schoon, en geef regelmatig water in de serre.
- Zin in fruit? Plant bij zacht weer fruitbomen en kleinfruit aan.
- Maak het teeltplan meer op maat.

Week 2 januari

Planning
Logboek

Tips

- Breng jullie tuingereedschap in orde.
- Experimenteer met leerlingen: de kiemkracht van zaden. Leg twintig zaadjes op een vochtig doekje, dek af met plasticfolie, en houd de zaadjes een week lang op kamertemperatuur. Tel dan de gekiemde zaadjes. Vergelijk nieuwe en oude zaden, rassen etc.
- Verzamel potjes en kistjes om te zaaien en te verspenen (of als je ze al hebt, maak ze schoon). In de meeste tuincentra kun je gratis kleine plastic potjes krijgen. Je vindt ze vaak in een grote bak bij de uitgang.

Week 3 januari

Planning
Logboek

Tips

Zaai tuinkers op de vensterbank van de klas. Probeer ook eens mosterd, alfalfa of tarwe!

Week 4 januari

Planning
Logboek

Tips

- Maak een (extra) insectenhotel: zo trek je veel nuttige insecten aan. (zie ook p. 78)
- Maak oude nestkastjes schoon, en hang er nieuwe op.
- Verzamel vers rijshout voor erwten: lang, vertakt snoeihout is prima.

Het jaar rond in de schoolmoestuin

Februari

Klaar… START!

Zin om een voorsprong te nemen voor meer oogst voor de grote vakantie? Dan kunnen jullie nu beginnen met voorzaaien en -kiemen, want februari is daar de ideale maand voor. Daarnaast is het nu zaak om de bedden voor te bereiden.

Aardappelen voorkiemen

Zin in een frietfeest om jullie eerste moestuinseizoen in schoonheid af te sluiten en de grote vakantie in te luiden? Dan hebben jullie aardappelen nodig. Aardappelen zaai je niet, maar poot je. Poten is aardappelen planten.

Pootaardappelen kiem je het best voor. Dat kan prima samen met de leerlingen op school. De goede plek hiervoor is koel (+/- 10°C), lichtrijk (zonder direct zonlicht) en voldoende ruim om ze mooi open te leggen, bijvoorbeeld in kartonnen kistjes. Zo kunnen ze allemaal gelijktijdig kiemen en is er minder kans op schimmels. De bedoeling is dat de ogen (de zwarte puntjes op de aardappelen) uit gaan lopen en korte, stevige scheuten van twee tot vier centimeter lang worden. Dat duurt zo'n drie tot vier weken. Nadien kunnen de aardappelen de tuingrond in.

Doe dit nu enkel voor de vroege aardappelen (Vitabella). Met de late aardappelen (Carolus) wacht je beter nog even.

De bedden voorbereiden

Is jullie schoolmoestuin nieuw, dan kun je de grond van de bedden eventueel omspitten (of ploegen) en de wortelonkruiden verwijderen. Zo heb je snel resultaat en kun je dit jaar nog starten. Onthoud wel: *één keer spitten, daarna nooit meer.*

Begon je al eerder met de schoolmoestuin en ligt er mulch op de bedden? Haal dan in februari (bij zandgrond) of maart (bij zwaardere bodems) de mulchlaag weg, zodat de zon de bodem kan opwarmen. Gooi de mulchresten op de composthoop. Zodra de grond niet meer bevroren is en voldoende opgedroogd, kun je de bovenste 15 à 20 centimeter van de grond losmaken zonder hem te keren. Gebruik daarvoor een woelvork of een spitvork.

Week 1 februari

- Voorzaaien peultjes (Norli) en doperwten (Kleine Rheinländerin) in potjes. Dit kan heel februari.

Planning
Logboek

Tips

- Voeder de vogels van de schooltuin: zij helpen de rest van het jaar met insectenbestrijding. Wil je nog meer doen voor onze gevederde vrienden? Check dan het lijstje voor een vogelvriendelijke speelplaats van Natuurpunt vzw.
- Het voorzaaien van de erwtjes en peultjes kan perfect op de vensterbank in de klas. Toch kan het leuk zijn om de potjes met zaden mee te geven. De leerlingen verzorgen de plantjes thuis tot ze op school in de grond mogen. Zo wordt de band tussen de thuis van de leerlingen en het moestuinproject versterkt.

Week 2 februari

Planning
Logboek

Tip

- Begin niet te vroeg te zaaien, zelfs al lijkt de winter voorbij. Er is nu nog te weinig licht voor de meeste gewassen.

Week 3 februari

Planning
Logboek

Tip

- Kozen jullie voor een aardappelbed in plaats van een eetbare bloemenbed? Kiem dan nu het plantgoed van de vroege aardappelen voor.

Week 4 februari

- De voorgezaaide peultjes (Norli) en doperwten (Kleine Rheinländerin) kunnen vanaf nu uitgeplant worden. Dit kan tot begin april.

Planning
Logboek

Het jaar rond in de schoolmoestuin

Maart

Zaaien maar(t)!

In maart begint het echt. De grond wordt steeds warmer door het (bijna) lentezonnetje en dus kan er in de vollegrond gezaaid worden. Warmteminnende gewassen, zoals tomaten, zaai je binnen in de klas.

Zaaien in vollegrond

Zaai groenten die onmiddellijk in de moestuin komen in rijtjes. Zo zie je duidelijk het verschil tussen een kiemplantje van je groente en een kiemplantje dat spontaan in de moestuin groeit.

Rijen trekken

Om een rechte rij te trekken, kun je twee stokjes waaraan een touw is vastgemaakt in de grond stoppen. Trek langs dat touw een rechte lijn met een stok. De lijn moet overal even diep zijn. Zaai in de lijn en dek het zaad af met grond.

Zaad uitspreiden en toedekken

Zaad netjes verdelen is gemakkelijker met grote zaden: die kun je één voor één vastnemen en plaatsen. Kleine zaden vragen meer handigheid. Je kunt een kartonnetje dubbelvouwen zodat je een gootje krijgt. Doe het zaad in dat gootje en zaai dan beetje bij beetje.

Zaaidiepte

Hoe groter het zaad, hoe dieper het in de grond moet. De bodem is ook van belang. Hoe droger de grond, hoe dieper het moet. Je zaait dus dieper op zandgrond dan op kleigrond.

Bron: Handleiding schooltuinen

Week 1 maart

- Zaaien van Pluksla (Mesclun Puur Sla) in de vollegrond. Dit kan tot eind april.
- Zaaien van Spinazie (Butterflay) in de vollegrond. Dit kan tot eind maart.
- Zaaien van radijs (mengsel) en kool- en mosterdblaadjes (Mizuna) in de vollegrond tot eind maart.
- Zaaien van wortel (Amiva) in de vollegrond tot eind volgende week.

Planning
Logboek

Tips

- Ligt er nog mulch op de bedden? Neem dan nu de bodembedekking tijdelijk weg, zodat de grond kan opwarmen.
- Zaai zuinig: liever te dun dan te dik.
- Van naderbij bekeken zijn zaden vaak erg bijzonder, daar kun je met je leerlingen mee aan de slag.

Week 2 maart

- Je kunt starten met het binnen zaaien van tomaat (Resibella), al stel je dit beter nog één week uit.
- Kiem de late aardappelen (Carolus) voor. Hoe je dit doet, lees je in februari.

Planning
Logboek

Tip

- Zaai je warm of binnen voor? Zorg dan voor veel licht, dan groeien je plantjes stevig op. Plaats bij wijze van experiment ook eens een wc-rolletje over een zaadje. Dan kunnen de leerlingen met eigen ogen zien wat een tekort aan licht met een plantje doet.

Week 3 maart

- Voorzaaien van spruitkool (Idemar) in potjes tot half april.
- Binnen zaaien van koolrabi (Delikatess Blauwe) tot eind maart.
- Planten van vroege aardappel (Vitabella) in de vollegrond tot eind april.

Planning
Logboek

Week 4 maart

- Verspeen de tomaten (Resibella) -> zie tips.

Planning
Logboek

Tip

- Bij het verspenen verplaats je de jonge zaailingen naar afzonderlijke potjes. Dat is belangrijk omdat ze zo voldoende ruimte krijgen om mooi uit te groeien en een stevig wortelstelsel te ontwikkelen. Hoe ga je te werk? Je maakt de grond los met een vork en neemt het kiemplantje heel voorzichtig vast bij zijn blaadjes. In het nieuwe potje maak je met een potlood een gaatje waarin je het kiemplantje plaatst. Het plantje moet iets dieper staan dan voorheen. Nadien druk je de aarde aan en geef je water.

Het jaar rond in de schoolmoestuin

April

April

De lente is nu echt aangebroken en tegen het einde van deze maand kun je die ook proeven in de vorm van de eerste radijsjes recht uit de grond. Mmmmm…. Meer nog, er kan zelfs al gekookt worden met de oogst, want samen met jonge mosterd- en koolblaadjes kun je hier een salade van maken. Versier die met enkele eetbare 'onkruid'bloemetjes zoals madeliefjes of vogelkers en het wordt een waar feestje.

Maar voor er gefeest kan worden, moet de eerste vakantie-uitdaging van het schoolmoestuinseizoen overwonnen worden: de kiemplantjes moeten voldoende water hebben.

Water geven bij afwezigheid

Hoe kun je ervoor zorgen dat de potjes en bakjes met voorgezaaide planten voldoende water hebben? Met de twee eenvoudige trucjes hieronder zouden de leerlingen bij terugkomst geen totaal verpieterde kiemplantjes meer mogen aantreffen.

Een waterreserve voor je planten

Vul een petfles met lange hals met water. Maak gaatjes in het dopje en draai de fles dicht. Plaats de fles omgekeerd in de bloempot, zodat de hals onder de grond zit en het dopje zich ter hoogte van de plantenwortels bevindt. De plant krijgt zo tijdens de vakantie langzaam water. Dit kun je uiteraard perfect met je leerlingen doen. Je kunt op voorhand met hen ook eens testen wat het effect is van de grootte van de gaatjes en de optimale grootte voor twee weken paasvakantie proberen te bepalen.

De truc met de draad

Stop bij elk plantje een katoenen draadje in de grond. De losse eindjes stop je in een potje met water dat ongeveer 30 cm hoger staat dan de plant. Het water wordt door de touwtjes opgezogen en naar de plantjes geleid. Zo kunnen de plantjes een hele vakantie lang drinken. Let op, dit systeem werkt alleen voor kleine plantjes die toekomen met een beperkte hoeveelheid water. Dit is zeker ook iets leerzaams en leuks om samen met de leerlingen te doen.

Figuur 1: De truc met de draad. Foto: François De Heel

Week 1 en 2 april – PAASVAKANTIE

Planning
Logboek

Tips

- Zorg ervoor dat de kiemplantjes in je klas voldoende water hebben (zie hierboven) of geef ze tijdens de vakantie mee met de leerlingen die niet op reis zijn.

Week 3 april

- Voorzaaien van boerenkool (Westlandse winter) in potjes tot half mei.
- De koolrabi (Delikatess Blauwe) kan vanaf nu tot half mei worden uitgeplant in de vollegrond.
- Planten van vroege aardappel (Vitabella) in de vollegrond tot eind april.
- Binnen zaaien van suikermais (Golden Bantam) tot eind april.
- Poten van de late aardappelen (Carolus) tot eind april.
- Zaaien van wortel (Flakkée2) in de vollegrond tot eind juni.
- Was het een goed voorjaar? Dan zijn de mosterd- en koolblaadjes vanaf nu allicht oogstklaar.

Planning
Logboek

Tips

- Aard uitgeplante erwtjes lichtjes aan.
- Vanaf nu: droog weer is ideaal om in de moestuin te schoffelen, het onkruid droogt dan gemakkelijk op. Zin om met de klas rond onkruiden aan de slag te gaan? In de handleiding schooltuinen vind je hier een lesfiche over.

Week 4 april

- Heeft jullie school een serre? Dan kun je hierin deze week de pompoenen (Sweet Dumpling en Red Kuri) zaaien.
- Was het een goed voorjaar? Dan zijn de eerste radijsjes misschien al eetklaar.

Planning
Logboek

Tip

- Bij het verspenen verplaats je de jonge zaailingen naar afzonderlijke potjes. Dat is belangrijk omdat ze zo voldoende ruimte krijgen om mooi uit te groeien en een stevig wortelstelsel te ontwikkelen. Hoe ga je te werk? Je maakt de grond los met een vork en neemt het kiemplantje heel voorzichtig vast bij zijn blaadjes. In het nieuwe potje maak je met een potlood een gaatje waarin je het kiemplantje plaatst. Het plantje moet iets dieper staan dan voorheen. Nadien druk je de aarde aan en geef je water.

Het jaar rond in de schoolmoestuin

Mei

Wat kriebelt daar?

Nu de zon volop begint te schijnen, barst jullie schoolmoestuin als het goed is van het leven. De eerste vlinder kwam vermoedelijk al een hele tijd geleden op bezoek, maar nu is het echt een beestjesboel van jewelste in de tuin. Dat is maar goed ook, want zij zijn de helpers van de moestuin. Hopelijk zijn de lieveheersbeestje in jullie tuin op bladluizenjacht, graven de wormen kilometers aan ondergrondse gangen en worden de dode plantenresten opgesmikkeld door de pissebedden. Tijd om op zoek te gaan naar al die helpers en meer te leren over voedselketens en -webben.

Bodemhelden

Onder al die helpers verdienen de bodemhelden bijzondere aandacht. Want een goede bodem, daar begint het mee in de moestuin en daar zorgen zij voor.

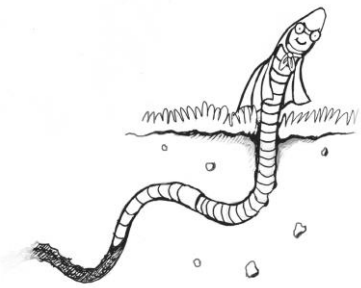

De moestuinheld bij uitstek: de regenworm. Bron: bodemhelden.be

Wil je met je klas aan de slag gaan rond bodemhelden, dan kun je terecht op de webpagina over bodemhelden. Naast heel wat lesmateriaal vind je er een app om de bodemdiertjes te determineren en kun je de zoekresultaten ingeven als je met de leerlingen op jacht bent geweest. Afgelopen jaren kon je er in mei en oktober ook deelnemen aan een wedstrijd.

Week 1 mei

- Zaaien van warmoes (Rainbow) in de vollegrond. Dit kan tot eind mei.
- De eetbare bloemen kunnen vanaf nu tot eind juni in vollegrond gezaaid worden.
- De bietjes (Tondo di Chioggia) kunnen vanaf nu tot eind mei in vollegrond gezaaid worden.
- Was het een goed voorjaar? Dan zijn de mosterd- en koolblaadjes vanaf nu allicht oogstklaar.

Planning
Logboek

Tip

- Snijd je de blaadjes van de mosterd- en koolblaadjes, dan blijven de planten leven en kun je nog het hele voorjaar lang oogsten.

Week 2 mei

Planning
Logboek

"Het kan vriezen tot in mei, tot de ijsheiligen zijn voorbij"

Half mei passeren de ijsheiligen. Volgens de volksweerkunde zijn dit de laatste dagen in het voorjaar waarop nog nachtvorst kan optreden.

Week 3 mei

- Zaai de pompoenen (Sweet Dumpling en Red Kuri) in vollegrond tot eind mei.
- Hebben jullie de pompoenen (Sweet Dumpling en Red Kuri) voorgezaaid? Plant ze dan deze week uit in vollegrond.
- Plant de tomatenplanten (Resibella) in de vollegrond.
- Zaai de struikboon Purple Teepee in vollegrond tot eind mei.

Planning
Logboek

Tips

- Vanaf nu bedek je de bodem van de moestuinbedden weer, bijvoorbeeld met gras- en ander maaisel. Dat heet mulchen. Mulchen onderdrukt de onkruidgroei, is een traktatie voor het bodemleven en zorgt voor een gunstig(er) bodemklimaat.
- Bij pas uitgeplante plantjes kunnen slakken voor problemen zorgen. Gebruik een stuk plastic van ongeveer 15 cm hoog (bijv. een plastic fles waarvan bodem en bovenstuk zijn afgeknipt) om rond de plantjes te zetten ter bescherming.

Week 4 mei

- Zaai de pronkboon (Preisgewinner) in vollegrond tot eind juni. Vergeet de klimhulp niet.
- Plant de boerenkool (Westlandse winter) in vollegrond tot de voorlaatste week van juni.

Planning
Logboek

Tip

- Houd gedurende het volledige moestuinseizoen de bodem zo veel mogelijk bedekt. Dat doe je bij voorkeur met groenten, maar het kan ook met groenbemesters of mulch (zie vorige week).

Het jaar rond in de schoolmoestuin

Juni

Het zomert (bijna) in de schoolmoestuin

Slimme zomerse planttips

- Zet je plantgoed eerst een paar uur in een bak met water, zodat de kluit goed nat wordt.
- Plant bij bewolkt of regenachtig weer.
- Stop bebladerde takjes in de grond. Knip bijvoorbeeld takjes van je haag, en zet ze aan de zonzijde van elke plant, als een tijdelijk parasolletje.
- Geef water bij het planten, en de volgende dag ook. Wacht twee dagen en giet weer. Wacht vier dagen en giet weer. Daarna giet je enkel nog (een ruime hoeveelheid) op ogenblikken dat het echt nodig is.

De zomervakantie staat voor de deur

Aan het einde van deze maand start de grote vakantie en zal de moestuin er voor lange tijd verlaten bijliggen. Dat vraagt enige voorbereiding.

- Lege (delen van) bedden waar geen nieuw gewas op komt, zaai je in met het wilde bloemenmengsel. Zo blijft de bodem bedekt en zorg je voor nuttige insecten.
- Pak de kruidgroei nog eens flink aan voor je op vakantie vertrekt. Tijdens de zomermaanden kan onkruid snel bloeien en zaad vormen.
- Tussen de gewassen die tijdens de zomer blijven staan breng je een ruime laag mulch aan.
- Vraag iemand die vlakbij woont om af en toe water te komen geven tijdens heel droge periodes.

Week 1 juni

Planning
Logboek

Tip

- Geef de groenten niet te vaak water, dan zoeken de wortels zelf hun water en zijn ze beter bestand tegen droge periodes. Als je dagelijks water geeft, worden de wortels van je planten lui. Dus beter alleen wanneer het echt nodig is in één keer een grote hoeveelheid water geven dan dagelijks een beetje.

Week 2 juni

Planning
Logboek

Tip

- Maak bij het zaaien tijdens droog weer zaaigreppels flink nat. Bedek na het zaaien de vochtige grond met jutezakken. Controleer dagelijks en verwijder de zakken zodra je de kiempjes ziet.

velt SAMEN ECO ACTIEF

Week 3 juni

Planning
Logboek

Week 4 juni

- Zaai de pronkboon (Preisgewinner) in vollegrond tot eind juni. Vergeet de klimhulp niet.
- Plant de boerenkool (Westlandse winter) in vollegrond tot de voorlaatste week van juni.

Planning
Logboek

Tip

- Een grote ‘frietbak’ met verse aardappelen uit de tuin om het schooljaar feestelijk af te sluiten.

velt SAMEN ECO ACTIEF

Het jaar rond in de schoolmoestuin

Juli en augustus

Genieten van de vakantie!

Het jaar rond in de schoolmoestuin

September

Welkom terug!

Welkom terug in de schoolmoestuin. Hij ligt er waarschijnlijk uitnodigend bij met al die bloemen en enkele oogstklare gewassen in de zomerzon. Waarschijnlijk steekt er ook wel wat groen op dat minder enthousiast onthaald wordt na een zomer zonder wieden. Met deze wilde kruiden kunnen jullie meteen aan de slag, want er kan gewied en heel wat geleerd worden!

‘On’kruiden in de klas

- Ga op kruidenjacht in de schooltuin! Veel van de zogenaamde onkruiden zijn best nuttig: ze zorgen bijvoorbeeld voor voedsel voor allerlei diertjes. Ga daarom in de schooltuin op ontdekking, zoek de wilde planten en ontdek de weetjes met de wildeplantenkaart van Velt.
- Leer meer over onkruiden met de lesfiche 'Het wel en wee van (on)kruid' uit de handleiding schooltuinen. Dit doe je begin september, want jullie leren door actief te experimenteren en observeren op testveldjes en daarvoor moet het onkruid nog voldoende lang kunnen doorgroeien.
- Maak eens papier van onkruiden met je klas. Daarvoor kun je het recept voor onkruidpapier van Velt gebruiken.
- Leerlingen van de eerste graad kunnen in de wereld van de wilde kruiden duiken met het lespakket van Velt over onkruiden. Ze leren het madeliefje, de paardenbloem en de brandnetel van naderbij kennen en ontdekken de schoonheid en het nut van deze plantjes.
- Doe met de klas aan botanisch stoepkrijten! Je zou de plantjes die tussen de tegels van het schoolplein groeien als onkruid kunnen zien, maar dat is niet het geval. Ze zijn mooi en nuttig. Ze zorgen (beperkt) voor verkoeling van het schoolplein en zijn een voedingsbron voor bijen en andere nuttige insecten. Speur met je leerlingen naar de tegelplantjes, zoek hun naam op en schrijf hem er met stoepkrijt bij in de allermooiste letters. Zo vallen ze

vast ook de andere leerlingen van de school op. Zin om nog meer te leren over de plantjes tussen de tegels van het schoolplein? Op de website van Hortus Botanicus vind je allerlei weetjes en experimentjes met deze stoepplantjes

Week 1 september

- Er kan volop geoogst worden van de warmoes ('Rainbow').
- Zaaien van winterpostelein in vollegrond tot half september.
- Zaaien van veldsla (Grote Noordhollandse) in vollegrond tot eind september.
- Een goede zomer? Dan kan er misschien al geoogst worden van de koolrabi (Delikatess Blauwe), bietjes (Tondo di Chioggia) en late aardappelen (Carolus).
- Zomergroenten als courgette, tomaat, suikermais en boontjes kunnen volop geoogst worden.
- Er kunnen boeketjes geplukt worden.

Planning
Logboek

Tip

- Bij droog weer kun je nog met succes schoffelen, binnen een paar weken kan dat niet meer.

Week 2 september

- Een goede zomer? Dan kan er misschien al geoogst worden van de boerenkool (Westlandse winter).

Planning
Logboek

Tip

- Wat zijn jullie ervaringen met het starterspakket zaden voor schoolmoestuinen? We horen het heel graag van jullie (scholenwerking@velt.nu). Met deze feedback kunnen we onmiddellijk aan de slag, want we zijn op dit ogenblik volop bezig met de zadenselectie voor de groepsaankoop.

Week 3 september

Planning
Logboek

Tip

- Bedek vrij komende percelen met organisch materiaal (hooi, stro, afgevallen blad).

velt SAMEN ECO ACTIEF

Week 4 september

Planning
Logboek

Het jaar rond in de schoolmoestuin

Oktober

Oogstmaand

Officieel is augustus de oogstmaand, maar in de schoolmoestuin is dat (gelukkig) even anders! Daar wordt van september tot oktober volop geoogst. Oktober is de maand van de herfst en de laatste grote oogst in de schoolmoestuin. Dag na dag wordt de moestuin leger tot er nog maar enkele gewassen overblijven die tegen een stevig winterstootje kunnen. Het moestuinseizoen komt dus grotendeels ten einde en onze suggestie: vier de successen van dit jaar met een heus feest. Hieronder alvast een recept voor op de toastjes!

Pompoenplezier

Met mascarpone en zongedroogde tomaatjes

Ingrediënten

- 1 kleine oranje pompoen (bijv. Hokkaido)
- 3 el zongedroogde tomaatjes + olie
- 100 g mascarpone

Zo maak je het

1. Snijd de pompoen in kleine blokjes en meng er flink wat olie door (bij voorkeur de olie van de zongedroogde tomaatjes). Je hoeft de pompoen niet te schillen.
2. Schep de mengeling op een bakplaat en zet die in de oven. Roer de pompoenblokjes af en toe om en laat ze gedurende een twintigtal minuten mooi bruin kleuren.

3. Snijd de zongedroogde tomaatjes (je neemt het best halfgedroogde tomaatjes op olie) in stukjes en pureer ze in de keukenrobot of blender.
4. Voeg de pompoen toe en mix tot je een fijne puree krijgt.
5. Roer de puree door de mascarpone (niet meer mixen, want dan schift de mascarpone) tot je een smeuïge massa hebt.

6. Extra kruiden kan, maar hoeft bij een smaakvolle pompoen meestal niet.

Smakelijk!

Dit receptje komt uit het lespakket 'de spreads van Colette', gratis te downloaden op onze website en beschikbaar in een versie voor de 1ste, de 2de en de 3de graad.

Week 1 oktober

- De eerste pompoenen zijn deze week misschien al klaar voor de oogst!

Planning
Logboek

Tip

- Het najaar is de beste periode om de bodem te onderzoeken. Bodemproefjes zijn heel leerrijk, dus ga met de leerlingen aan de slag met de aarde van de vrijgekomen percelen. Vergelijk ook eens de aarde van een bed waar je goed zorg hebt gedragen voor de bodem met de aarde op de paadjes.

Week 2 oktober

Planning
Logboek

Tips

- Ga met je leerlingen op zoek naar bodemdiertjes en doe mee aan de wedstrijd van bodemhelden (zie ook mei).
- Houd de eerste nachtvorst in het oog! Bescherm gevoelige gewassen of rooi ze op tijd.

Week 3 oktober

- Een goed najaar? Dan bestaat de kans dat de winterpostelein al groot genoeg is om te oogsten. Oogsten kan de hele winter door.

Planning
Logboek

Tip

- Rooi vorstgevoelige knollen, wortels en kolen.

velt SAMEN ECO ACTIEF

Week 4 oktober

Planning
Logboek

Het jaar rond in de schoolmoestuin

November

Plantmaand

Het werk in de schoolmoestuin komt aan zijn einde. Hebben jullie ervan genoten en verlangen jullie naar meer? Dan is fruit planten misschien een optie (als jullie dat al niet hebben). November is de plantmaand bij uitstek, maar het kan nog tot het einde van de winter.

Maak een insectenhotel

Fruit vraagt om bestuivers en dus is een insectenhotel geen overbodig luxe.

- Extra beestjes in je tuin zijn heel nuttig en helpen bij het bestuiven van bloemen, het vangen van bladluizen etc.
- Deze beestjes observeren en herkennen is leerrijk en boeiend. Ken je de rosse metselbij of de pottenbakkerswesp?
- Houtblokken met boorgaten, leemwandjes, holle stengels, een droge en zonnige plek: dat willen die insecten.
- Maak je hotel al tijdens de winter. Op een zonnige dag in maart vliegen sommige insecten al.
- Knutsel met je leerlingen: leuk en inspirerend.
- Houd het eenvoudig en goedkoop.
- Verschillende kleine hotelletjes op de speelplaats, da's beter voor de biodiversiteit dan één groot bouwwerk.

Een handleiding voor het maken van verschillende types insectenhotels vind je bij Natuurmonumenten vzw: https://www.natuurmonumenten.nl/kinderen/kinderen/zo-maak-je-een-insectenhotel.

Week 1 november

Planning
Logboek

Tip

- Zin in fruit in jullie schoolmoestuin of elders op de speelplaats? November is dé plantmaand bij uitstek. Bomen planten doe je op dagen dat het niet vriest. Een rustige, bewolkte dag heeft de voorkeur.

Week 2 november

- Vanaf deze week zouden de eerste spruitjes oogstklaar kunnen zijn.

Planning
Logboek

Tip

- Dek de composthoop af met hooi, een zeil, … om uitspoeling te voorkomen.

Week 3 november

Planning
Logboek

Tip

- Blij met het starterspakket biozaden? Dan is het nu tijd om je pakket voor volgend jaar te bestellen met korting: www.velt.nu/zadenactie.

velt SAMEN ECO ACTIEF

Week 4 november

Planning
Logboek

Het jaar rond in de schoolmoestuin

December

De winter staat voor de deur

Nu staat de winter voor de deur en valt de bedrijvigheid in de moestuin op enkele wintertaakjes na stil.

Wintertaakjes

Voorbereiden van het nieuwe moestuinseizoen

- Blik met je leerlingen terug en pas samen met hen het teeltplan aan.
- Bestel de nodige zaadjes (bijvoorbeeld via onze Velt-zadenactie).
- Zorg ervoor dat de grond bedekt is met groenten (zoals met de winterpostelein of veldsla uit het zadenpakket), een groenbemester of mulch.

Wat tijdens vorstperiodes?

- Blijf zo veel mogelijk van je groenten af. Ze zijn dan immers heel broos. Je kunt op vrije percelen wel compost aanbrengen.

Wat tijdens sneeuwperiodes?

- Voeder de vogels in je tuin: zij helpen je de rest van het jaar met insectenbestrijding.

velt SAMEN ECO ACTIEF

Week 1 december

Planning
Logboek

velt SAMEN ECO ACTIEF

Week 2 december

Planning
Logboek

Tip

- 15 december: uiterste datum om biozaden te bestellen via www.velt.nu/zadenactie

velt
SAMEN
ECO
ACTIEF

Week 3 december

Planning
Logboek

velt SAMEN ECO ACTIEF

Week 4 december

Planning
Logboek

Schetsen

Hier vind je schetsen van hoe de schoolmoestuin er met het starterspakket zaden voor schoolmoestuinen uit **kan** zien op enkele sleutelmomenten in het moestuinseizoen. Dit maakt het concreet, maar onthoud dat het nog op tig andere manieren kan én dat leerlingen hier graag mee over nadenken.

velt
SAMEN
ECO
ACTIEF

Eind april

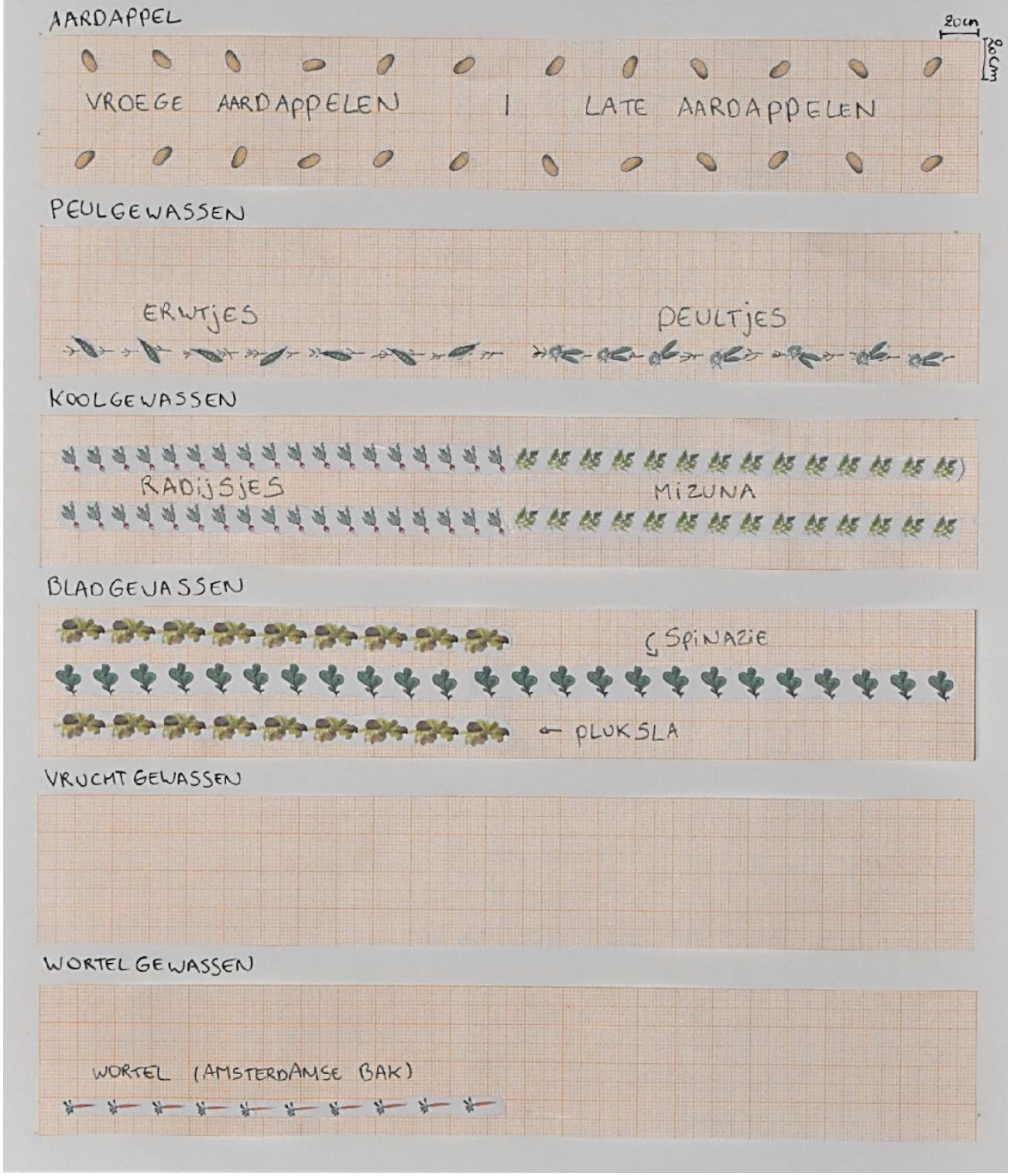

velt
SAMEN
ECO
ACTIEF

Begin zomervakantie

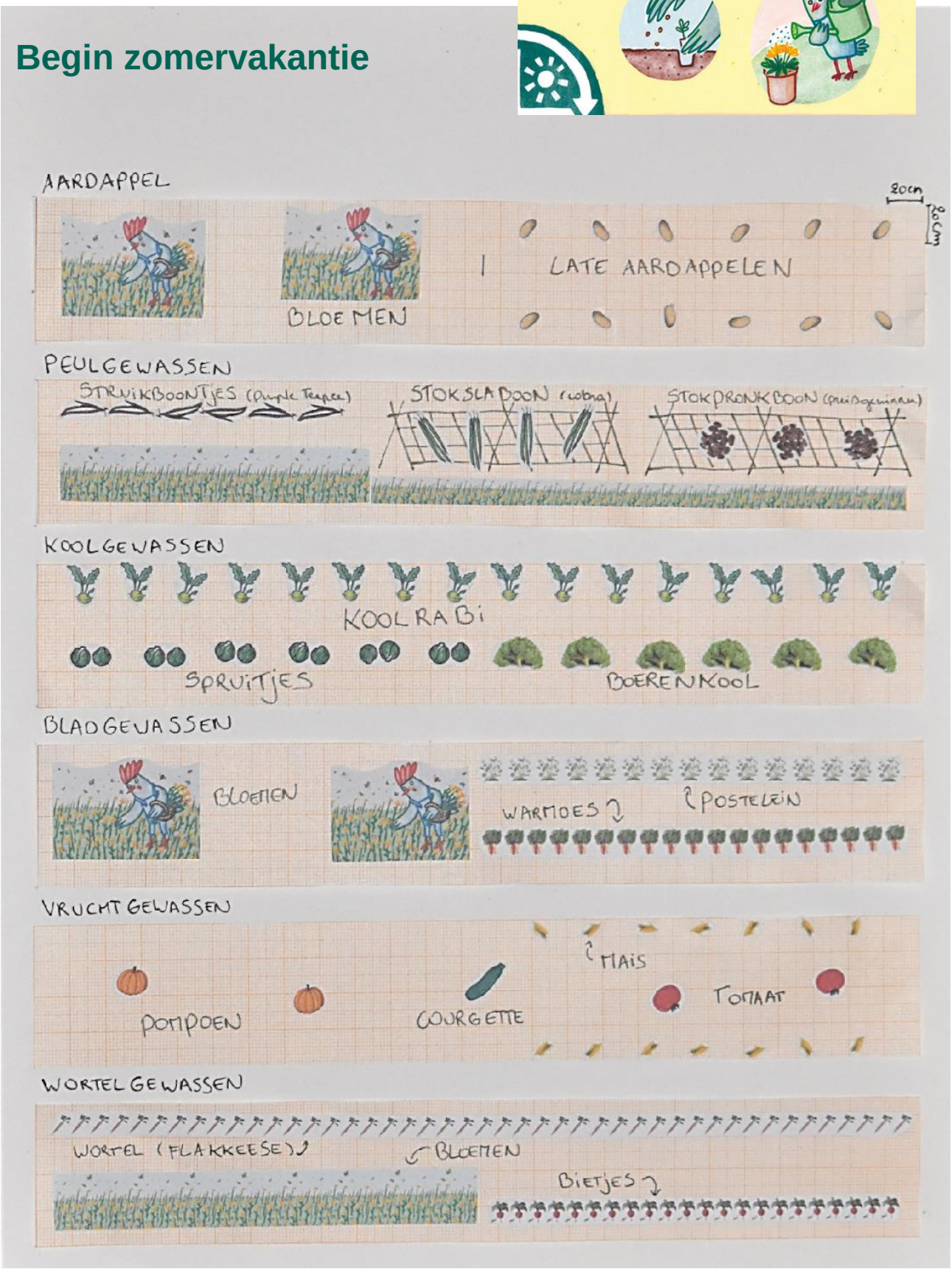

velt
SAMEN
ECO
ACTIEF

Eind september

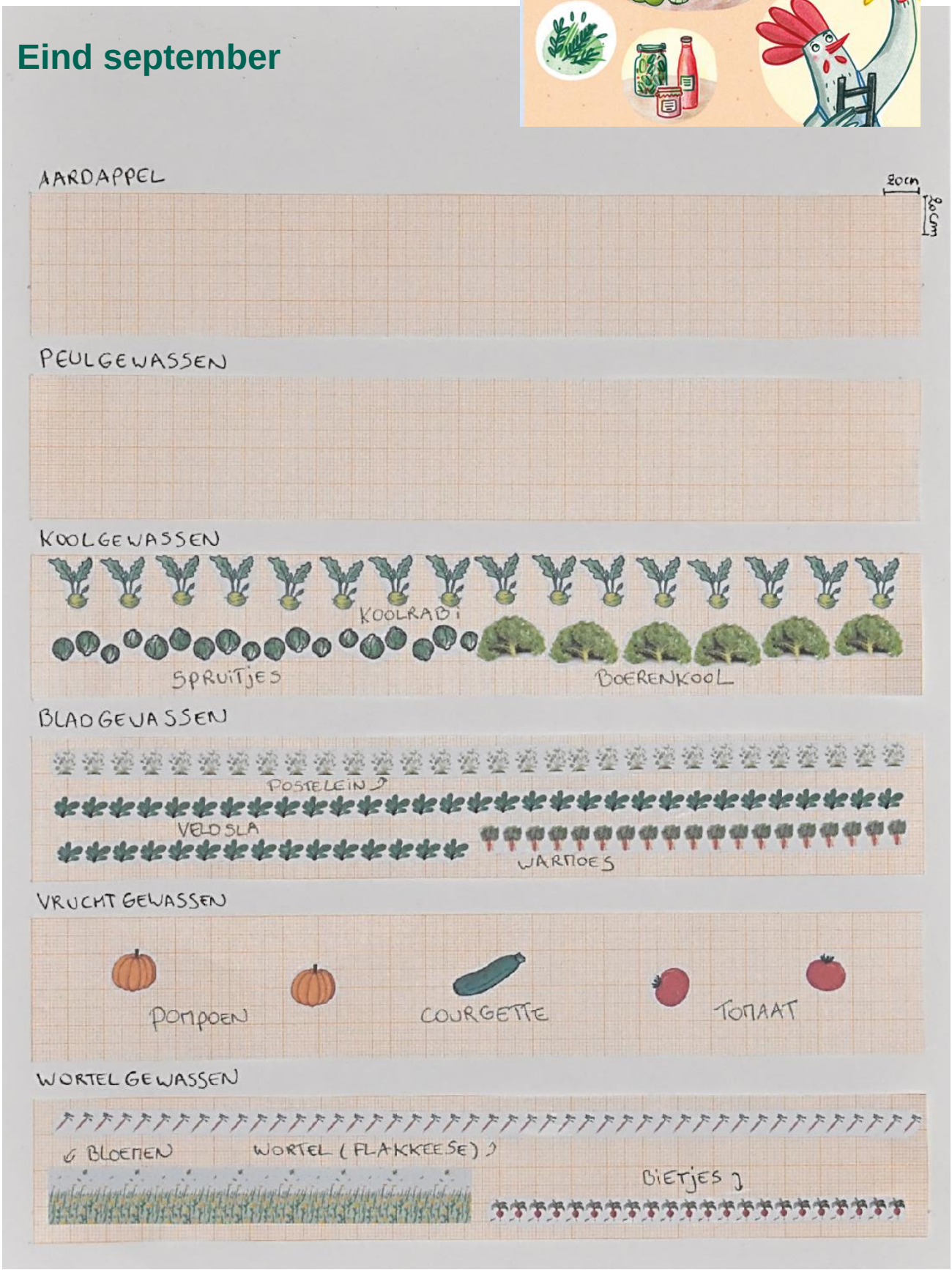

Een tip per gewas

Tips en tricks	
Bed bladgewassen	
Pluksla - Mesclun Puur Sla	Zaai om de drie cm een zaadje, dun de plantjes uit tot je een plant overhoudt per 30 cm, zaai één of twee keer en dan minstens met een maand tussen.
Spinazie - Butterflay	Zaai één of twee keer (en dan met minstens een maand tussen).
Warmoes - Rainbow	Oogst telkens het buitenste blad plus bladsteel, dan blijven de planten nog heel lang doorgroeien en oogst geven.
Winterpostelein	Winterpostelein kun je overal zaaien waar in september een plekje vrijkomt.
Veldsla - Grote Noordhollandse	Veldsla kun je overal zaaien waar in september een plekje vrijkomt.
Bed koolgewassen	
Spruitkool - Idemar	Oogst ook die dikke spruit in de top van de plant.
Boerenkool - Westlandse Winter	Pluk en eet in de herfst en winter regelmatig het onderste blad, en laat de rest van de plant doorgroeien. In het voorjaar komen er dan kleine bloemknoppen op, die eet je zoals minibroccoli.
Koolrabi - Delikatess Blauwe	Oogst al als de koolrabi zo groot is als een kleine appel. Dan zijn ze nog lekker mals.
Radijs - Mengsel	Zaai in de lente twee keer met drie tot vier weken tussen. Geef radijs elke dag water – als het niet regent.
Kool- en mosterdblaadjes - Mizuna	Zaai in de lente twee keer met drie tot vier weken tussen.
Bed vruchtgewassen (ter info mais is geen vruchtgewas)	
Pompoen - Sweet Dumpling	Laat dit pompoentje klimmen langs een leuk rek of gaas. Oogst pas in oktober, dan is pompoen lekkerder.
Courgette - Black Beauty	Oogst courgette als die 15 tot 20 cm lang is. Dan zijn courgettes lekker knapperig. Ga in de zomer om de twee dagen kijken en plukken.
Tomaat - Resibella	Resibella zet je niet in de kas/serre, maar gewoon buiten. Wel graag tegen een zuidmuur. Geen dakje boven zijn hoofd, geen plastic zak om de plant heen, maar wel af en toe laagjes grasmaaisel rond de plant strooien.
Suikermais - Golden Bantam	Heel leuk en makkelijk om binnen voor te kweken. Zorg voor genoeg licht!
Bed Wortelgewassen	
Wortel - Amsterdamse Bak	Oogst de worteltjes eind juni, als ze een vinger dik zijn.
Wortel - Flakkée2	Zaai zeker niet te dik, of anders moet je maar wat uitdunnen, tot op 6 cm. Dit worden grote wortelen: wacht lang genoeg voor je ze oogst.
Biet - Tondo di Chioggia	Oogst eerst de dikste bietjes, dan kunnen de andere beter uitgroeien.

Bed aardappel - eetbare bloemen	
Aardappel - Vitabella	Vitabella is een heerlijke frietaardappel.
Aardappel - Carolus	Carolus is een veelzijdige aardappel, geschikt voor koken, bakken en friet.
Eetbare bloemen	
Bed Peulvruchten	
Doperwt - Kleine Rheinländerin	Deze doperwtjes hoeven niet veel steun, maar als je enkele vertakte takjes (50 cm lang) 10 cm in de grond duwt naast de erwtenplantjes, dan zie je ze gezellig klauteren.
Peultjes - Norli	Steun: zie doperwtjes.
Struikboon - Purple Teepee	Purple Teepee geeft paarse bloemen en paarse peulen. Als je de boontjes kookt, worden ze groen!
Stokboon - Pronkboon Preisgewinner	Pronkbonen hebben mooie rode bloemen!
Stokboon - Slaboon Prinses Cobra	
Tussenteelt (grote vakantie)	
Insectenbuffet	

Wegwijsfiches per gewasgroep vind je in de handleiding schooltuinen

Uitgebreide zaai-, plant en oogstkalender

Het zadenpakket en de moestuinkalender werden opgesteld met als doel oogst en werk zo veel mogelijk te vermijden tijdens de schoolvakanties. We gaan er daarbij vanuit dat de school geen serre heeft.

Maar misschien hebben jullie wel een serre of zetten enkele buren mee de schouders onder de moestuin en willen ze dat gerust ook doen tijdens de schoolvakanties. Dan zijn er andere zaai-, plant- en oogsttijdstippen mogelijk. Met deze uitgebreide zaai-, plant- en oogstkalender maak je je eigen moestuinkalender en teeltplan op maat. In de moestuinkalender zelf is hier met het vakje planning ruimte voor voorzien.

Veel succes!

Legende

- Vz = voorzaaien
- Z = zaaien op het bed zelf
- Zb = Binnen zaaien, op kamertemperatuur. Zorg voor veel licht, dus een groot raam op het zuiden is ideaal.
- Pl = planten
- O = oogsten
- Vs = verspenen

In het **groen en vetgedrukt** staan de zaai-, plant- en oogsttijdstippen tijdens schoolperiodes, die intensief wiedwerk en oogst tijdens de zomer vermijden.
Wat lichtoranje gemarkeerd is, zit ook in het kleine pakket. Wat donkeroranje gemarkeerd is, zit alleen in het kleine pakket.

	Opties	J	F	M	A	M	J	J	A	S	O	N	D	afstand
Bed bladgewassen														
Pluksla - Mesclun Puur Sla				z z z z	z z z z	z z z z	o o o o	o o o o						3 x 25
Spinazie - Butterflay	**Vroege teelt** Late teelt			z z z z	z z	o o o o	o			 z z	 o o	o o		15 x 10
Warmoes - Rainbow						z z	z z z z	o o o o	o o o o	o o o o	o o o o	o o		40 x 30
Winterpostelein		o o o o	o o o o	o o o o					z z z z	z z	o o	o o o o	o o o o	15 x 5
Veldsla - Grote Noordhollandse										z z z z				15 x 5
			o o o o	o o o o										
Bed koolgewassen														
Spruitkool - Idemar		 o o o		vz vz	vz vz	pl	pl pl pl					o o o	o o o o	60 x 60
Boerenkool - Westlandse Winter		o o o o	o o o o	o o o o		vz vz	vz vz	pl pl		o o o	o o o o	o o o o	o o o o	65 x 50
Koolrabi - Delikatess Blauwe	Vroege teelt **Late teelt**			zb zb zb zb pl	pl pl	pl pl pl pl	pl pl o	o o o o z z	z z	 o o o o	 o o o o			30 x 25 50 x 25
Radijs - Mengsel	**Vroege teelt** Late teelt			z z z z	z z	o	o o o o	o		 z z	o o o			10 x 2
Kool- en mosterdblaadjes - Mizuna	**Vroege teelt** Late teelt			z z z z	z z	o o	o o o o			 z z	o o o			10 x 0,5
Bed vruchtgewassen (Ter info: maïs is geen vruchtgewas)														
Pompoen - Sweet Dumpling						zb	z z pl				o o o o			200 x 100
Pompoen - Red Kuri						zb	z z pl				o o o o			
Courgette - Black Beauty	Voorzaaien **Volle grond**					zb	zb pl pl z z	pl pl z z z z pl pl pl pl	o o o pl	o o o o o o o o	o o o o o o o o	o o o		100 x 100 100 x 100
Tomaat - Resibella			zb	zb zb zb vs vs vs			pl pl		o o	o o o o	o o o o	o		80 x 50
Suikermais - Golden Bantam	Voorzaaien **Volle grond**					zb zb	pl pl pl z z z				o o o	o o o o o o			75 x 20 75 x 20
Bed Wortelgewassen														
Wortel - Amiva				z z z z	z z	z z	z z z z	z z z z o o o	z z z z o o o o	z z z z o o o o	o o o o	o o o o		15 x 3
Wortel - Flakkée 2						z z	z z z z	z z z z	z z		o o o o	o o o o	o o	30 x 6
Biet - Tondo di Chioggia							z z z z			o o o o	o o o o	o o		30 x 10
Bed aardappel - eetbare bloemen														
Aardappel - Vitabella	Vroeg			pl pl	pl pl			o o o						50 x 40
Aardappel - Sarpira	Laat				pl pl	pl pl				o o o o				70 x 40
Eetbare bloemen							z z z z	z z z z	o o	o o o o	o o o o	o o		25 x 3
Bed Peulvruchten														
Doperwt - Kleine Rheinländerin		zb zb	zb zb zb zb pl	pl pl pl pl	pl		o	o o o						25 x 2 cm
Peultjes - Norli		zb zb	zb zb zb zb pl	pl pl pl pl	pl		o	o o						25 x 2 cm
Struikboon - Purple Teepee	Voorzaaien **Volle grond**					zb zb	zb zb pl pl pl pl z z	o o	o o o o	o o o o o o	 o o			50 x 8 50 x 8
Stokboon - Pronkboon Preisgewinner							z z z z	z z z z		o o	o o o o	o		2-3/staak
Stokboon - Slaboon prinses Cobra							z z z z	z z z z	z z	o o o o	o o o o	o		5-6/staak
Alle bedden nateelt (klein pakket), tussenteelt (groot pakket)														
Bijenweide (enkel klein pakket)														
Insectenbuffet														